4. avgust

Već dva dana sam u Viragfiredu. Boravim u istoj sobi u kojoj sam živeo pre dvadeset i osam godina. Ali to ne znači bog zna šta, jer banja je gotovo potpuno prazna, pa nisam slučajno završio u ovoj sobi; mogao sam naime da biram između soba kako mi se hoće.

Banja se sastoji od osam vila, jednog restorana i rezidencije uprave. Naziv vile u kojoj imam sobu je „Tivoli", a na nju me je podsetila ova beležnica u koju sada pišem.

Osim toga, ako ćemo pravo, mogu zahvaliti samo ovom dnevniku što sam uopšte ovde, što sam „otišao na odmor". Nisam se micao iz Z. dvadeset i osam godina.

U stvari, jednom zimi, otputovao sam u Levoču, na poziv jednog kolege, koji se odselio tamo, da mu budem kum na krštenju deteta. Duboko sam zažalio zbog tog putovanja; kolega je živeo u skučenom stanu, pa sam spavao u trpezariji i ujutro su ukućani bili primorani da prolaze kroz moju sobu, a ja sam bio još i stomak pokvario pečenjem od divlje svinje, na koje nisam navikao. Nakon toga dugo nisam nigde putovao. Leti obično šetam ili idem u kuglanu. Zapravo je divno što sam sada tu. Moram se navići da sam ovde i da ću ostati tri nedelje, podno Tatri, na tri sata brzim vozom od Z.

Osećam li izvesnu radost u opisivanju mesta gde se nalazim? Možda je naivno, ali uživam u tome. Moja hotelska soba ima balkon i ja sedim na ovom balkonu i crtam. Nemam ništa drugo da radim. Sada, u četiri posle podne, sunce obasjava borovu šumu prekoputa. Moja veranda je u ovo doba dana u senci i sećam se da sam pre dvadeset osam godina sedeo ovde svakog poslepodneva i crtao u ovoj svesci. Odavde mogu da vidim šumu i celu dolinu. U dnevnoj vrućini, kada sunce prži šumu, lagani vetar donosi miris smole. Naročito mi se sviđa taj miris; sada kada ga ponovo osećam, sećam se leta koje sam ovde proveo pre dvadeset osam godina. To vreme mi se čini nadohvat ruku, što je verovatno izazvano nepromenjenim okolišem. Šuma je nešto bogatija i slikovitija nego što je bila onda, dok su kuće i sobe istrošenije. To je sva promena koju sam zapazio. Krevet i ormar još uvek imaju onaj plesnivi, ustajali miris na miševe. Sinoć sam se setio da je pre dvadeset osam godina na noćnom ormariću ležala i kašika za obuvanje čizama; sada sam je svuda tražio, ali je nigde nisam našao. Izgleda da gosti danas više ne nose čizme.

Ova potraga za kašikom za obuvanje čizama mi je prilično pokvarila veče. Sada mi je to smešno, ali sinoć sam bio ljut. Preturao sam ormar i fioke u kupatilu. Iz nekog nerazumljivog razloga baš taj predmet mi je falio, iako ne nosim čizme. Istina je da se može koristiti i za obuvanje cipela. Ako se dobro sećam, raspored u sobi se nije promenio. Verujem da je ogledalo s okvirom od borovine iznad lavaboa isto ono od ranije. Naravno, staklo je pozelenelo, a srebrni sloj iza stakla se izlizao. Slika na zidu – krdo jelena koje je drsko prišlo zaspalim lovcima i rovari im po ruksacima – stvarno me je razveselila. Jednostavna, neukusna litografija, ali ju je lepo ponovo videti.

Poslednjih nekoliko dana sve se oko mene ponavlja ovakvim predvidljivim redom. Kao da sam jednom nešto smislio i onda mi dvadeset osam godina ništa nije palo na pamet, a kad se ponovo odlučim da delujem, ne umem smisliti ništa bolje nego da ponovim staro iskustvo. (Pišem „iskustvo" jer ne mogu da pronađem precizniji izraz; u stvari, s iznenađenjem i čuđenjem shvatam koliko je teško nešto opisati. Mnogo je teže nego ispričati. Pišem polako, s mukom, kao da mucam, prolaze minuti pre nego što uspem da formulišem rečenicu. Moram da se nasmešim svom samopouzdanju i lakoći s kojom sam pre dvadeset osam godina izlio svoje misli u ovaj dnevnik; brzo i bez griže savesti, kao da su mi hleb i puter.)

Sinoć pre spavanja čitao sam ovaj svoj stari dnevnik. Teško sam zaspao, možda zbog promene mesta i čistog vazduha. Odvikao sam se da spavam bilo gde osim u svojoj sobi u Tvrđavskoj ulici. Tuđi krevet i vlažan vazduh ispunili su me nepoverenjem. U početku sam se ljutio na taj svoj osećaj, jer je u njemu bilo nešto staromodno; ali znam da to nije to i da nije ni kukavičluk, nego nešto sasvim drugo. Samo ga ne znam imenovati.

Delimično pišem kako bih prekratio sebi vreme; istini za volju, sada kada sam ovde, dani se čine izuzetno dugi i ne znam šta da radim. Možda je bila greška što nisam poneo nijednu knjigu sa sobom, ali i kod kuće sam se već odvikao od čitanja, a kada sam se pakovao, nije mi palo na pamet da bih pored donjeg rublja možda mogao da stavim i koju knjigu u kofer. Zapisujem ovde s ne malim iznenađenjem da u poslednje tri godine nisam čitao ništa osim stručne literature. Bilo mi je dovoljno da uveče u kazinu čitam nekoliko prestoničkih dnevnih novina. Prošle su tri godine otkako sam otkazao pretplatu u knjižari. Bilo je to nakon

mog pedesetog rođendana; kada sam počeo da puštam bradu; kada sam otpustio svoju staru guvernantu; kada sam reorganizovao u svakom pogledu svoj život. Sada mi se čini kao da sam to uradio nesvesno, gotovo pod nekakvom prisilom; danas mi se čini kao da je ono što sam tada doživeo bila neka velika promena, nekakva kriza. Ali ja to tada nisam tako doživeo. Istina je da su drugi, moji poznanici, moje kolege primetili nešto na meni. Pre svega bradu, to se podrazumeva. Brada te uvek učini starijim. Ali u svakom slučaju, i pre nego što sam pustio bradu dešavalo mi se mesec ili dva meseca ranije da me na ulici neko zaustavi i pita: „Šta je s tobom?" Ili: „Je l' sve u redu, profesore?"

Onda me je sve to neugodno pogađalo. Nisam bio bolestan. Apetit mi je bio odličan; prešao sam s cigara na lulu. Živeo sam kao ranije. Moja dnevna rutina bila je ista, ljudi s kojima sam se sretao bili su isti. Tada sam takođe redovnije odlazio u kazino. Svake večeri, od petnaest do osam do pola jedanaest. Moje partije taroka su bile iste; Klebinski, siromah, tada je još bio živ. I šetao sam svakog poslepodneva, od pet do sedam. Iskreno rečeno, kada bih se pogledao u ogledalo – što mi inače nije navika, ali kada bih se brijao, zapazio bih pored svoje brade i svoje lice – nisam primećivao nikakvu promenu. Nisam primetio ni da sam stariji, ružniji ili bolesniji nego što sam bio ranije. Takve stvari se ne događaju preko noći. Kosa mi je, naravno, bila prošarana sedim vlasima, ali takva je bila i pre šest godina. Uprkos tome ljudi su na meni videli nešto. Neku promenu ili propadanje... nisu mi nikada tačno rekli šta. A ja nisam pitao, nisam nikada pitao šta vide. Davao sam neodređene odgovore na njihova pitanja: ništa, dobro sam. Istina je da su ti komentari bili usputni, površni; izgledali su više kao pristojna pitanja: „Nisi dobro spavao?" ili: „Bled si, treba da

piješ malo dobrog, crnog vina." Svako pre primeti promenu na drugom nego na samom sebi.

Nekoliko meseci posle mog pedesetog rođendana primetio sam i sâm nešto. Ujutro mi se nije ustajalo iz kreveta. Dvadeset i osam godina budio sam se svako jutro u šest sati, i zimi i leti. Ne sećam se da sam ikada prespavao šest ujutro. Nije mi čak trebao ni budilnik, mislim da sam se budio u minut, poput mašine. To je samo stvar volje. Svako može podesiti svoje telo da bude kao sat. Budio sam se u šest, a doručkovao u pola sedam. Čitao sam novine do sedam. Ustajao sam od stola u sedam, uzimao beležnicu i zatim oštrio olovku. Uvek tek malo, taman da joj se samo vrh tog dana potroši. I danas pazim na to, a koliko se sećam, oduvek sam voleo da sam oštrim svoje olovke. Za njih je vezano i smešno praznoverje: ako uspem da ih naoštrim, imaću dobar dan, ali ako se vrh olovke slomi, dogodiće mi se tog dana nešto neugodno. Glupo je, ali tako sam navikao.

Naravno, kada decenijama oštrite olovke, steknete određenu spretnost ruku; ne sećam se da sam prethodnih godina ikada slomio i jedan vrh olovke. Godinama nisam imao većih neugodnosti; ne mogu se setiti nijednog posebno „dobrog" ili posebno „lošeg" dana; jedan dan je bio kao drugi.

Nakon što sam naoštrio olovku, poneo sam kišobran i šešir i tačno u sedam sati izašao u polusatnu šetnju oko tvrđave. Usamljenoj, starijoj osobi poput mene potrebna je pedantnost ako ne želi da joj dan bude dugačak. Dan moram ubiti, minut po minut, sat po sat, inače me besciljno vreme umara i živcira. Da li je moguće da sam ja jedini takav? Ne verujem. Slične simptome sam primetio i kod svojih kolega, posebno kod onih koji nisu porodični ljudi. Vrlo dobro znam da je ova šetnja s kišobranom komična. Video sam u

časopisu *Fligende Bleter*[1] koji stiže u kazino da se u karikaturama profesori ismevaju zbog kišobrana pod rukama. Ja ga nosim čak i po lepom vremenu i to mora da je smešno. Navikao sam se na to. Radije izlazim iz kuće s kišobranom nego sa štapom za hodanje; naučio sam da se vremenu ne može verovati, čak i vedro vreme može da te prevari. Štap za hodanje te ne štiti kada pada kiša. A kišobran može da služi i kao štap za hodanje, i može da te zaštiti od svih iznenađenja. Možda zvuči komično, ali ja sam se već navikao na kišobran. I ovde sam poneo jedan. Juče sam ga poneo u popodnevnu šetnju, po lepom vremenu, a kada sam u pola šest krenuo nazad kući, iznenada se spustio pljusak. Moj dobri, stari kišobran me je zaštitio. Da ga nisam poneo, verovatno bih sada ležao u krevetu s prehladom. Naravno, mladima su takve stvari smešne.

Nema govora, vremenom čovek postaje teži.

U to vreme, nekoliko meseci nakon mog pedesetog rođendana, prvi put mi se dogodilo da sam prespavao šest sati. Zapravo nisam spavao; probudio sam se u šest, ali nisam odmah ustao. Ležao sam u krevetu možda još pola sata, umoran i u polusnu. To mi se ponavljalo cele nedelje. Naravno, ovaj produženi san od pola sata promenio je ceo moj raspored. Morao sam skratiti jutarnju šetnju, a kasnije sam potpuno odustao od nje. Hteo sam nešto da preduzmem po tom pitanju; prisiljavao sam sebe na sve načine da ustanem; ali moje telo, taj precizni satni mehanizam, izneverio me je; prisilio me je da spavam još pola sata. Kao da se negde neka opruga olabavila u njemu i da je mehanizam sporije radio. Trebao mu je odmor. I dozvolio sam mu ga. Od tada spavam pola sata duže.

[1] *Fliegende Blätter*, nemački humoristički časopis (prim. prev.).